

מחווה – מבחן סוף יחידה באזרחות – כיתה ט'

אזרחות · כיתה ט'

שבעת נושאי החובה · משך המבחן: 90 דקות · 100 נקודות

פרק ראשון – ניתוח אירועים

ענו על שלושה מתוך ארבעת האירועים (1-4). לכל אירוע 10 נקודות. סה"כ 30 נקודות.

1 אירוע 1

א. הרשות המבצעת – משרד החינוך החליט על הסגירה; הרשות המחוקקת – חברת הכנסת וועדת החינוך פיקחו; הרשות השופטת – בג"ץ ידון בעתירה. ב. הכנסת ובית המשפט מפקחים על החלטת הממשלה ויכולים להגביל אותה, כדי שאף רשות לא תפעל בלי פיקוח.

2 אירוע 2

א. השלטון המקומי; בחירות חוזרות (סיבוב שני). ב. ההחלטות של הרשות המקומית נוגעות ישירות לחיי היום-יום של כל התושבים ביישוב.

3 אירוע 3

א. השתתפות אזרחית – התנדבות ומועצת נוער; שייכות והזדהות – הגאווה בשירת ההמנון. (גם מעמד משפטי – אזרחות שקיבלה כעולה). ב. חוק השבות, 1950 – «כל יהודי זכאי לעלות ארצה»; הזכות חלה גם על ילדיו של יהודי.

4 אירוע 4

א. איסוף חתימות, הפגנה שקטה באישור ומאמר בעיתון – דרכים חוקיות ובלי אלימות. ב. לא. מרי אזרחי הוא הפרה גלויה של חוק מתוך מצפון, בלי אלימות ובנכונות לשאת בעונש; חסימה בכוח כוללת אלימות ואינה לגיטימית.

פרק שני – ניתוח מקור: מגילת העצמאות

קראו את הקטע מתוך מגילת העצמאות וענו על שתי השאלות. לכל שאלה 10 נקודות. סה"כ 20 נקודות.

«מדינת ישראל תהא פתוחה לעליה יהודית ולקיבוץ גלויות; תשקוד על פיתוח הארץ לטובת כל תושביה; תהא מושתתה על יסודות החירות, הצדק והשלום לאור חזונו של נביאי ישראל; תקיים שוויון זכויות חברתי ומדיני גמור לכל אזרחיה בלי הבדל דת, גזע ומין; תבטיח חופש דת, מצפון, לשון, חינוך ותרבות...»
– ההכרזה על הקמת מדינת ישראל, ה' באייר תש"ח (14 במאי 1948)

5 מצאו בקטע ביטוי אחד לאופייה היהודי של המדינה וביטוי אחד לאופייה הדמוקרטי. הסבירו כל אחד. יהודי: «פתוחה לעליה יהודית ולקיבוץ גלויות» – ישראל היא בית לאומי לכל יהודי; או «לאור חזונו של נביאי ישראל». דמוקרטי: «שוויון זכויות חברתי ומדיני גמור לכל אזרחיה בלי הבדל דת, גזע ומין» או «חופש דת, מצפון, לשון...» – שוויון וחירויות לכל האזרחים.

6

מגילת העצמאות איננה חוק. הסבירו בעזרת שתי דוגמאות כיצד היא בכל זאת משפיעה על המשפט בישראל.

בג"ץ «קול העם» (1953) קבע שנעזרים בעקרונות המגילה בפירוש החוקים; חוק יסוד: כבוד האדם וחירותו (סעיף 1, תיקון 1994) קובע שזכויות היסוד יכובדו «ברוח העקרונות שבהכרזה על הקמת מדינת ישראל».

פרק שלישי – הבנה והסבר

ענו על שתיים מתוך שלוש השאלות (5–7). לכל שאלה 10 נקודות. סה"כ 20 נקודות.

7

5. הציגו שני מאפיינים יהודיים של מדינת ישראל, וציינו לכל אחד את החוק שמעגן אותו.

דוגמאות: חוק השבות (1950) – זכות כל יהודי לעלות; סמלי המדינה – חוק הדגל, הסמל והמנון המדינה / חוק יסוד: הלאום סעיף 2; «שבת ומועדי ישראל הם ימי המנוחה הקבועים במדינה» – חוק יסוד: הלאום סעיף 10; הלוח העברי לוח רשמי – סעיף 8; עברית שפת המדינה – סעיף 4.

8

6. הסבירו מהו «שסע», ותארו שסע אחד בחברה הישראלית ודרך אחת להתמודד איתו.

שסע – מחלוקת עמוקה ומתמשכת בין קבוצות בחברה. דוגמה: השסע הדתי-חילוני (שבת, נישואין); דרך התמודדות: הסדר הסטטוס קוו (פשרה) או אוטונומיה בחינוך.

9

7. הסבירו את ההבדל בין עירייה, מועצה מקומית ומועצה אזורית, וציינו שני מקורות מימון של הרשות המקומית.

עירייה – יישוב עירוני גדול; מועצה מקומית – יישוב קטן יותר; מועצה אזורית – מאגדת כמה יישובים כפריים. מימון: ארנונה, היטלים ואגרות, השתתפות משרדי הממשלה, מענקי איזון.

פרק רביעי – שאלות קצרות

ענו על כל שש השאלות (8–13). לכל שאלה 5 נקודות. סה"כ 30 נקודות.

10

8. כמה חברים מכהנים בכנסת, ולכמה שנים היא נבחרת?

ב. 120 חברים, 4 שנים

11

9. איזה תנאי לקיומה של מדינה מתאר את המשפט «השלטון מחליט בעצמו ואינו כפוף לשלטון זר»?

ג. ריבונות

12

10. לפי חוק יסוד: הממשלה, «הממשלה מכהנת מכוח...»

ב. אמון הכנסת

13

11. מה ההבדל בין השתתפות פוליטית לבין השתתפות אזרחית? תנו דוגמה לכל אחת.

פוליטית – פעולה שמטרתה להשפיע על החלטות השלטון (הצבעה, עצומה, פנייה לנבחר ציבור). אזרחית – מעורבות ותרומה לקהילה (התנדבות, שנת שירות).

14

12. מה פירוש המשפט «אין מרות על מי שבידו סמכות שפיטה, זולת מרותו של הדין», ומדוע הוא חשוב?

שופט כפוף רק לחוק ולא לשום אדם או רשות; כך נשמרים איתנות השופטים ושלטון החוק, והאזרח מוגן גם מפני השלטון.

13. הציגו שני כללים של שיח מכבד ברשת, והסבירו מדוע הם חשובים לדמוקרטיה.

מתווכחים עם הרעיון ולא עם האדם; בודקים עובדות לפני שמשתפים; לא מעליבים ולא מחריםים.
בדמוקרטיה יש מחלוקות, ושיח מכבד מאפשר לנהל אותן בלי אלימות ובלי פגיעה באנשים.

הערה למורה: בשאלות פתוחות יש לקבל כל תשובה נכונה ומנומקת; התשובות שבמחווה הן דוגמה.